

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

16 An lex humana obliget cum periculo cuiuscunque grauis nocumenti?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

sententia culpam non committunt. Ergo non est signum sufficientis culpae moralis impositio harum poenarum? Respondet Suarez *supra lib. 5. cap. 4. num. 1.* talem poenam vel non esse nimis grauem respectu talis personae, vel à republica iudicatum esse proportionatam ad coactionem necessariam pro tali prohibitione, & quasi ad defensionem sui iuris, & publicae iustitiae. Sanchez *lib. 6. cap. 4. n. 64.* respondet effectoribus carceris hanc poenam imponi, quia lex praesumit culpam, aut quia sequitur opinionem affirmantem culpam committi in tali effractione.

12. Verum, (si dicere licet quod sentio) probabilius existimo nullam poenam temporalem iudicium esse sufficientem obligationis mortalis ad actum, cui poena imponitur, docet, & late probat Nauarr. *illo r. 23. n. 57. segg. Reginald. lib. 15. n. 50.* Probo, quia potest optime reipublica transgressionis suarum legum obligare ad poenam sustinendam, quin obliget sub culpa mortali in actu immediatè ordinato. Quid enim veterem legem hoc modo statueret? Nam ad impositionem poenae quantumvis grauis, nec sufficere, si culpa politica, & ciuilis committatur, etiam non committatur mortalis, custodibus enim muniturum in bello lex imponi potest de vigilia sub poena vitae, quin ad vigilandum sub mortis obligentur: neque tunc priuatio vitae est proprie poena, sed damnum. Exemplum item de poena imposita effractionibus carceris hanc partem videtur omnino confirmare: nam vel illa poena flagellationis, & infamiae ob carceris effractionem imponitur à republica in defensionem sui iuris, & ne scilicet malefactores audent illud violare, quia in violatione culpa mortalis committatur, sed eadem ratione dici potest de qualibet poena imposita: imponi inquam à republica in defensionem sui iuris, ne scilicet subditi audent illud violare. Ergo impositio poenae non arguit culpam. Si dicat cum Sanchez praesumi à republica culpam, sustineri non potest, quia aduersus communiorum sententiam lex praesumere non potest, iniqua enim esset talis praesumptio. Neque itare potest legem praesumere culpam, & propter culpam, quam sentit committi in effractione carceris, imponere poenam flagellationis, & infamiae, & esse communiorum sententiam, & videretur, nullam culpam mortalem ibi committi. Quocirca Valquez *disp. 159. cap. 3.* de nulla alia poena, nisi de poena mortis, & membri mutilatione existimat esse iudicium sufficientem obligationis sub mortali. Sed, vt bene dicit Nauarr. nihil speciale reperitur in poena mortis, & mutilationis, ratione cuius culpam mortalem debeat necessario praesupponere, & ita de omnibus est vniuersimodè dicendum: consentit Philiarc. *de officio Sacerdotis tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 1. dicto 4.*

13. Sed obiecit, exponere se aliquem periculo mortis, vel mutilationis, est peccatum: sed tali periculo exponitur, qui transgreditur legem, cui est imposita haec poena. Ergo peccat.

Repondeo primò cum Nauarr. negando transgressorem huius legis exponere se periculo mortis, quia potest ea circumspectione transgredi legem, vt poenam euitet. Secundò dico subire periculum mortis aliquando licere, si ex rationabili causa, fiat, potest enim aliquis ob aliquam grauem necessitatem sui, vel alterius transgredi legem prohibentem sub poena mortis, ne cibaria extrahantur à ciuitate, & tunc non peccare, etiamsi periculo mortis se exponat. Adde terò horum obligationem ex lege naturali provenire, quia tenemur fugere periculum mortis non ex vi legis positivae.

Ex his inferet aliquis vestigia iusta non deberi in conscientia, si lex poenam imponat non solventibus: sic Nauarr. *cap. 23. n. 60.* & Angelus *verbo pedagium, num. 6.* & quidem si verbis praecipuis immediatè directis ad solutionem vestigialium lex feratur, nullo modo sustinenda est talis sententia, quia est praecipuum de re iusta, & debita Regi: si verò non per verba praecipuis, sed indifferentia statuatur, adhuc existimo esse solvenda non in vi legis humanae, sed in vi legis naturalis determinatae illa ordinatione, & decreto Principis, iure naturali tenentur subditi ad Principis sustentationem concurrere: quo autem modo debeat concurrere: assignat Principis suo decreto. Facta ergo tali assignatione debent illa vestigia Principi, quia sunt eius, sicuti vendenti merces debent pretium à lege taxatum, neque ipse potest extorquere minus, neque illi minus reddi, quin peccetur contra iustitiam, & aduersus legem naturalem prohibentem alienum accipere: & ita tenet Sanchez *lib. 6. in Decal. cap. 4. num. 101.* Valq. *disp. 159. c. 2. n. 15.* Syluest. *verbo gabulla, 3. q. 8. n. 22.* Castro *lib. 1. de lege pan. c. 8.*

14. Restat satis certe argumentis pro prima & secunda sententia, quatenus nostrae auctoritatis.

Ad primum primae sententiae concedo non esse vincula subditis imponenda absque necessitate: at cum legislator verbis praecipuis vitium iudicavit necessitatis duplici vinculo subditum ad obseruationem legis alligare, & timore poenae, & horrore carceris.

Ad secundum dico ex cognitione probabilitatis vitii quoque opinionis non inferri subditos debitos, vel obligatos esse absolute, sed solum sub probabilitate, quam probabilitatem

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars 1.

non intendit tollere legislator, sed illam immutatam relinquere.

Ad tertium fateor consuetudinem esse optimam legum interpretem: nego tamen esse talem consuetudinem in legibus latis verbo praecipuis; siquidem eam Doctores, non agnoscunt.

Ad quartum & quintum respondeo non esse necessariam in legislatore humano cognitionem poenae aeternae; quia non imponitur immediatè ab homine, sed à Deo propter transgressionem humani praecipui; & diuini in illo inclusi, vt in superiori puncto dictum est.

Ad vltimum concedo mihiorem interpretationem in dubio faciendam esse: at cum lex praecipuis verbis procedat, excludit dubium obligationis, & illam pro certo constituit.

Argumenta verò secundae sententiae nostram primam conclusionem probant: at quatenus videntur aduersari secundae, illis satisfaciendum est.

Ad primum dico de ratione legis esse obligationem in conscientia, vel actum immediatè ordinatum, vel ad sustinendam poenam propter eius transgressionem, si imponatur, vt dictum est.

Ad secundum dico poenam regulariter imponi propter culpam mortalem: at aliquando propter solam ciuilem, & politicam, saepe enim conuenit reipublice cogere subditos solo timore poenae, vt contingit in religiosis, in quibus virtute obedientiae obligatur subditi acceptandi, seu non repugnandi poenae à superioribus imponendae ob transgressiones regularum.

Ad tertium nego esse expressam, vel tacitam probabilitatem, cum per verba communia, & indifferentia lex imponitur.

Ad quartum, diuersitatem poenarum provenire ex diuersitate culpae moralis: sufficit, si adiu diuersa culpa, ciuilis, & politica.

PUNCTVM XVI.

An lex humana obliget cum periculo cuiuscunque grauis nocimenti.

1. Cum periculo vitae lex humana obligare potest.
2. Declaratur, quando haec potestas principi data sit.
3. Respondetur quaestioni sub distinctione, quando periculum non est annexum actioni praecipuae.

CERTUM est legem humanam te obligare posse ad actum, cui est periculum vitae annexum: potes enim tempore potest obligari assistere infirmis, & bello ingruente custodire ciuitatem, quia bonum commune praefertendum est particulari. Quocirca princeps, penes quem est potestas regendi populum potest te exponere periculo mortis, ne tota gens pereat, & taliter expositus teneris subire illud periculum, quia si ab illo periculo, & praecipuo te exulare posses, eo quod non videris esse magis obligatus, quam quilibet alius, non possit Princeps efficaciter provide bono communi. Vt ergo huic bono provideat, obligaris obedire cum periculo vitae facta assignatione. Nam esto ante assignationem, & praecipuum non esses obligatus specialiter, post assignationem obligaris, sine dubio, & ita tenent alios referens Couarr. *in cap. alma, 1. part. §. 3. n. 9.* Soto *lib. 1. de iustit. q. 6. art. 4. in fine.* Suarez *lib. 3. de legibus, c. 30. n. 4.* & est communis.

Aduertendum tamen est hanc potestatem non posse legislatorem exercere, nisi cum bonam commune vrgentiaque non potest legislator obligare subditos ad actum grauius periculolum, nisi id necessarium sit bono communi, quia reipublica non est domina vitae suorum subditorum, sed gubernatrix: & iniqua esset gubernatio, si vitam priuatorum periculo exponeret, absque necessitate boni communis.

Dices saepe ad conseruandam alterius vitam, est necessarium alterum se periculo exponere. Ergo tunc poterit reipublica te obligare, vt tali periculo exponaris: praecipue si tua vita non sit ita reipublice necessaria. Exemplum est in humano corpore, vbi membra vnius principalis periculo exponitur ob conseruationem principalioris.

Respondeo concedendo totum casu, quo illius vita esset reipublice maximè necessaria, tua verò minimè: neque hoc est exponere tuam vitam ob alterius vitae conseruationem, sed conseruationem boni communis: quia scilicet alterius vita bono communi est necessaria, tua verò non. Aduerto tamen non ob quamcumque conuenientiam posse reipublicam te periculo vitae exponere: est enim haec obligatio summe ardua, & difficilis, & ideo non facile imponenda, sed solum ob extremam vel grauem boni communis necessitatem. Tu verò esto obligatus non sis exponere vitam ob alterius vitae conseruationem: poteris tamen id praestare, quia est opus magnae charitatis, cedere proprio commodo temporali, vt alterius damnum vitetur: sic Suarez *lib. 3. de legibus, c. 30. n. 10.*

DE
ASTRO
JALAY
TOM.
LIB.
ELV

3 Quod si periculum vitæ annexum non sit actioni præceptæ, sed vel à natura, vel ab extrinseco incurritur, tunc distinguendum est, ut distinguimus *tract. 2. de peccat. disp. 1. p. 135*, si enim res aliqua intrinsicè mala sit; non poterit timore mortis honestati: hæc enim de causa mentiri non potes, neque fornicari, neque occidere: etsi scias mortem subiturum, si facias. Eodem modo non licet tibi manducare idolo oblatam, vel cessare ab audicione Missæ, vel ieiunium violare, si in contemptum religionis hæc actiones expostulerent, quia tunc esset religionem contemnere, quod est intrinsicè malum. Aliæ verò actiones sunt solo iure positivæ, siue diuina, siue Ecclesiasticæ præceptæ: & hæc aliæ sunt speciales, aliæ communes, si speciales sunt, quæque singulos respiciunt, non obligant cum graui detrimento vitæ, imò neque honoris, aut rei familiaris. Non enim teneris cum graui horum detrimento, ieiunare, audire Missas, soluere decimas, communicare in Paschate, &c. At si actiones communes sunt, hoc est pertinentes ad communem ritum sacramentorum ut est observatio sigilli, consecratio in vtraque specie, & in pane azymo in Ecclesia Latina, celebrare vestibus sacris, miscere aquam vino, & similia: exilimo cum periculo vitæ observandas esse, quia hæc observatio pertinet ad bonum commune religionis, quod præferendum est cuiuslibet speciali temporali cuiusvis: & de aliquibus actionibus est res omnino certa ob nullum enim periculum, violari potest sigillum confessionis neque consecratio fieri in vna specie: sed hoc nulla alia ratione, nisi quia pertinet ad ritum communem, & rectam sacramentorum administrationem. Sed hæc ratio etiam militat, etsi non ita efficaciter in aliis actionibus. Ergo, Vide dicta loco allegato.

PUNCTUM XVII.

Quæ intentio requiratur in subdito, ut legi, & præcepto satisfaciatur.

- 1 Præcepta alia sunt affirmatiua, alia negatiua.
- 2 Non potest esse intentio faciendi rem præceptam, & non satis faciendi præcepto.
- 3 Si ira rem præceptam exequeris, ut velles non exequi, si posses, peccas.
- 5 Aliud est non violare præceptum, aliud illud implere.
- 4 Si coactus facias rem præceptam, coactione non tollente libertatem, præceptum satisfaciatur, secus si illam tollit.
- 6 Proponitur quædam obiectio, & fit ei satis.
- 7 Pro clariori superioris doctrinæ intelligentia duo inferuntur.
- 8 Non est necessarium habere intentionem expressam satisfaciendi præcepto, ut præcepto satisfaciatur.
- 9 Proponitur quædam obiectio, ob quam plures sentiunt se non satisfacere præcepto, absque intentione satisfaciendi illi.
- 10 Satisfactio obiectio.
- 11 Quid dicendum; si anima expresso non satisfaciendi illa Missa, aut recitatione præcepto, Missam audis, & horas canonicas recitas, qui sentiunt, & quibus probent se non satisfacere.
- 12 Probabilis est se satisfacere.
- 13 Proponitur duplex obiectio, ut doctrina data liceat, & soluitur.
- 14 Soluuntur argumenta n. 10. adducta.

1 **S**uppono primò, Præcepta, seu leges, alia sunt affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua sunt, quæ actum aliquem posituum imperant: negatiua, quæ negant.

2 Suppono secundò, aliquos distinguere duplicem intentionem, aliam faciendi, vel omittendi rem præceptam, aliam satisfaciendi præcepto imposi: dicunt enim te posse habere intentionem audiendi factum die festo, quod est res præceptam non tamen habere intentionem satisfaciendi præcepto imposi. At credo hoc esse impossibile, nisi ex ignorantia procedas: nam si semel habeas intentionem efficacem faciendi rem præceptam, simul etiam habes intentionem præcepto satisfaciendi: nam præcepto fit satis formaliter in actu exercito efficiendo, quidquid præcipitur.

3 Tertio suppono te peccare, & in voluntate transgredi præceptum, si ita rem imperatam exequeris, ut velis non exequi, si posses, aut nisi timor pœnæ adest; quia talis voluntas est voluntas contraria præcepto. Secus verò dicendum est, quando eam conditionatam voluntatem non habes, sed solum absolutam implendi præceptum. esto in intellectu diuino verum sit seculo timore pœnæ te non exequutum præceptum; quia Deus neminem condemnat propter voluntatem, quam habiturus foret, sed propter voluntatem, quam de presenti habet contrariam legi.

4 Quarto suppono aliud esse non violare præceptum, aliud implere illud. Ad non violandum præceptum, nulla per se intentio requiritur, secus verò ad illud implendum. Explicetam in præceptis negatiuis, quam affirmatiuis; ebrius enim, dor-

miens, & omnino oblitus nullam habet intentionem, & tamen non violat præceptum, siue negatiuum, siue posituum, quia violari non possunt absque cognitione, & libertate. At dici non potest, illa præcepta implere, quia ad præcepta implenda, sicut ad violanda requiritur libertas: humana enim actiones, non animales præcipiuntur. Ergo requiritur voluntas saltem faciendi opus præceptum.

Est autem maxima differentia inter præcepta negatiua, & positiva: nam negatiua cum non requirant actionem, impleri possunt sine vlla intentione, & voluntate, quo enim ipso, quo quis furum non committit, dicitur præceptum non futandi implere: ac si præceptum est affirmatiuum, cum requirat actionem liberam, impleri non potest absque voluntate; & in his omnes Doctores conueniunt, & videri potest Valq. 1. 2. q. 100. art. 9. in expositione litteræ Azor. tom. 1. lib. 7. c. 2. q. 6. Th. Sanchez, lib. 1. in Decalog. c. 3. Suarez, lib. 2. de legib. c. 10. & lib. 3. de 2. Bonacina, disp. 1. q. 1. p. 10. His positus.

5 Prima difficultas est in præceptis affirmatiuis, an inuitus, & sine voluntate possis illa implere, ita ut mancas deobligatus. Verbi gratia, assistis coactus sacrificio Missæ attentione requisita ad implendum præceptum, manescas deobligatus: (& idem est de voto, iuramento, & penitentia, si ex vi horum esses obligatus audire Missam: vt bene notat Sanchez, *suprà*, quia sunt quasi quedam speciales leges, & præcepta.) Et quidem si coactio non tollat libertatem, sed illam diminuat, vt contingit, quando procedit ex metu, censio tanquam certum præcepto fieri facis, quia est actio simpliciter libera, & ita tenet Azor, tom. 1. in *instit. moralium*, lib. 1. c. 1. q. 9. Th. Sanchez, lib. 1. in Decalog. c. 13. n. 7. Salas, disp. 9. de legib. sect. 2. n. 33. & 34. Suarez, tom. 2. de relig. lib. 4. c. 2. n. 12. Bonacina, disp. 1. q. 1. punct. 10. num. 5. vbi bene dicit pueros satisfacere Missæ præcepto, si adiant cum debita attentione, quamuis nolent illam audire, nisi flagella timerent, & n. 8. absolute dicit metum grauem non obitare adimplenti præcepto. At si coactio omnino libertatem tollit, ita vt verò inuitus, & coactus sacrificio assistas, existimo probabiliter te non satisfacere præcepto, neque deobligatum manere audiendi factum: ita tenet Molin. *tractat. 2. de instit. disput. 56. a num. 2.* Azor, tom. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 6. & lib. 10. c. 2. q. 9. Suarez, tom. 2. p. disp. 88. sect. 3. vers. circa posteriorem partem, & lib. 2. de legib. cap. 10. num. 4. & lib. 3. cap. 29. in prim. Bonacina *suprà*, n. 6. Salas, disp. 9. de legib. sect. 2. num. 32. Thom. Sanchez, lib. 1. in Decalog. cap. 13. n. 5. Ratio est, quia impieri non potest præceptum, quin efficiatur opus præceptum: ac præceptum non est tibi impositum de opere aliquo necessario, sed de opere, quod in tua situm sit voluntate. Ergo dum non efficias opus, quod omittere possis, præceptum non implis.

6 Dices illa actione coacta te non implere præceptum moraliter, hoc est, in voluntate, implere tamen te ipsa, ita vt exculatus mancas iterum Missam audire: sicuti si tibi esset præceptum ieiunandi impositum, & inuitus ieiunares, & si in voluntate præcepto non satisfaceres, satisfaceres tamen rei te ipsa, siquidem in te ipsam non transgredieris præceptum ieiunij: ac prout si non ieiunantibus esolura esset imposita, illam nullo modo contraheres. Item si præceptum haberes erogandi elemosynam, & inuitus dares, deobligatus esses iterum dandi, sicuti si deberes restitutionem facere, & inuitus, aut alienus mente restitueres, cessaret tibi obligatio restituendi. Ergo.

Respondeo in voluntate, neque in te te implere præceptum: quia non fecisti rem præceptam: quæ est auditio libera facti. In præcepto ieiunij secus dicendum est, quia non requiritur actum, sed negationem; idèque potest sine vlla voluntate te ipsa impleri: etsi non implatur moraliter. Præceptum verò elemosynæ, etsi non implatur, quando inuitus tribus, ac facis vt res tua mouentur, vt cesset omnino obligatio illius: nam obligatio dandæ elemosynæ proveniebat ex necessitate pauperis, supposita in te facultate succurrendi: quando autem aliqua ex his circumstantiis deficiat, cessat præceptum. Idem profus est in restitutione: nam licet ei non satisfaceres inuitè reddendo ablatum: ac reddito ablato, cessat tibi obligatio, aliud reddendi, quia iam cessat intentio rei alienæ, quæ etat conditio necessaria ad restitutionis obligationem, ad summum enim obligati potes te esse contentum de tali redditione.

7 Ex quo fit ebrius, vel dormientem recitantem orationem aliquam debitam ex voto, vel præcepto, præcepto non satisfacere quia non est actio illa, quæ imperatur: ita omnes Doctores, vt dicit Salas de legib. disp. 9. sect. 2. n. 32. conueniunt, Suarez, Bonacina, & Sanchez, *suprà*.

Secundò inferunt Sanchez, lib. 1. in Decalog. cap. 13. num. 3. Bonacina, punct. 10. num. 4. Accidentem ad Ecclesiam antimo meditando res diuinas, si Sacerdos interim adeat altare, ad celebrandum Missæ sacrificium, non satisfacere præcepto audiendæ Missæ, quia non habuit intentionem audiendi factum, vel solum meditando. At crederem verè præcepto satisfecisse, si attentione requisita sacro interfuit: quia interfuit sacro non volenter, sed liberè. Ergo habuit voluntatem audiendi factum; hæc enim voluntas separari non potuit ab illa moralis, & religiosa presentia. Neque obstat cum primùm accessit ad Ecclesiam non habuisse animum audiendi factum; putabat enim